

Arkeologisk förundersökning

Hälleback 1:70

Raä 272

Skredsviks socken
Uddevalla kommun

Rapport 2002:2
Stig Swedberg

Arkeologisk förundersökning

Hällebäck 1:70
Raä 272

Skredsviks socken
Uddevalla kommun

*Ur allmänt kartmaterial
från lantmäteriet
medgivande 90.80.12.
Utdrag ur ek.karta 8150.
ISSN 1650-3368*

Bohusläns museum 2002:2
Stig Swedberg

Innehåll

Sammanfattning

Bakgrund

Syfte

Landskapsbild

Naturlandskap

Fornlämningsmiljö

Metod

Genomförande

Resultat

Datering

Funktion

Slutsatser

Åtgärdsförslag

Källor

Tekniska och administrativa uppgifter

Bilagor

Sammanfattning

En förundersökning av boplatsslämningar, Skredsvik 272, genomfördes under april 2000 av Bohusläns museum. Resultaten visar att platsen brukats under såväl sten-, brons- som järnålder. Nio anläggningar framkom vid undersökningen, fyra kulturlagerrester, fyra eldstäder och en grop. En av anläggningarna, gropan, framkom på undersökningsområdets lägsta nivå. Inom undersökningsområdets högsta nivå framkom de övriga anläggningarna. Förmodligen härrör såväl anläggningar som fyndmaterial från minst två olika tidsskeden.

Datering utförd på kolmaterial från anläggning 1, eldstad, gav; 2540+/-70 BP, som resultat.

Bakgrund

Den 5:e april 2000 utförde Bohusläns museum en arkeologisk förundersökning inom fastigheten, Hälleback 1:70 i Skredsvik socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län. Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av bostadsbyggande. Den planerade exploateringen berörde Skredsvik 272, en boplats. Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var Margaretha Stenmark, enligt Länsstyrelsens beslut dnr 220-6528-00.

Syfte

Förundersökningen syftade till att bestämma den aktuella fornlämningens rumsliga utbredning inom exploateringsområdet, samt dess funktion och tidsställning.

Landskapsbild

Naturlandskap

Landskapet runt exploateringsområdet utgörs av åt sydväst sluttande ängs- och odlingsmark. Åt norr och väster vidtar en hållmarksplatå, numer bebyggd med sommarstugor. Väster om denna sluttar berget brant ned mot Gullmarsfjorden. I nordost begränsas landskapsrummet av en brant bergsvägg. Den högst liggande delen av odlingsmarken sammanfaller nästan helt med inprickningen för boplatsten Skredsvik 272.

Fornlämningens miljö

Fastigheten är belägen på cirka 40 m ö h vid östra sidan om Gullmarsfjorden. På höjdlägen som detta återfinns ett flertal boplatser längs fjorden. På berget nordost om boplatsten finns ett flertal gravanläggningar i form av rösen, långröse och stensättning. Även på bergsmarken väster om har två gravar, ett långröse och ett röse, legat. Dessa undersöktes och togs bort i samband med exploateringen för sommarstugebebyggelse.

Vid undersökningen av långröset, Skredsvik 200, framkom en kistkonstruktion. I röset, Skredsvik 203, framkom bl a en dubbelknapp av brons, brända ben samt kol, *se Lindqvist 1966*. Delar av fornlämning 272 har tidigare varit föremål för förundersökning, i form av en schaktningskontroll. Inom ramen för denna framkom en anläggning med skärvsten samt ett kulturlager, vidare gjordes fynd av flinta, *se Ortman 1997*.

Metod

Förundersökningsområdet begränsades till de delar av fornlämningen vilka skulle komma att beröras av exploateringen. Området bestod i väster av en mindre platå, åt öster vidtar en slänt för att i den sydöstligaste delen av området plana ut. Inom förundersökningsområdet drogs sex schakt med maskin. Undersökningen dokumenterades genom att schakt beskrevs, mättes och ritades in på plan.

Anläggningar beskrevs samt ritades i plan och i profil. Fynden tillvaratogs och förvaras på Bohusläns museum. Prover för datering och vedartsanalys samlades in ur relevanta strukturer. Datering utfördes av radiologiska laboratoriet i Trondheim. Vedartsanalys av Vedlab, Glava.

Genomförande

Det undersökta området täcktes in med fyra schakt på platån samt ett i slänten åt sydost. Mellan schakt 1 och 2 togs en yta upp, schakt 6, framförallt för att frilägga anläggning 1.

Resultat

Markprofilen inom området är enhetlig med ett drygt två decimeter tjockt matjordslager över ett lika tjockt rödbrunt sandlager. I botten framkommer silt.

Nio anläggningar upptäcktes vid undersökningen, fyra kulturlagerrester (A 5-8), fyra eldstäder (A 1-4) samt en grop (A 9), *se bilaga 2 för närmare beskrivning*. Med undantag för gropen uppvisade alla anläggningarna tydliga spår av odlingspåverkan i form av plogspår genom anläggningarna. Delvis har detta påverkat möjligheten att beskriva och tolka anläggningarna, varför följande kommentarer kompletterar anläggningslistan.

Anläggning 1 har tolkats som en kokgrop i slutanmälan. Detta förefaller vid en närmare bedömning missvisande. Vid undersökningen framkom mycket rikligt med hårt bränd skärvsten. Anläggningen har en oval utsträckning, 2,5 – 2 meter och ett djup på bara 0,18 meter varför dess form är något ovanlig och definitivt inte någon normal kokgrop. Kolprovet innehöll enbart material från ask.

Anläggning 2 och 3 har tolkats som härdar. De innehåller dock inga brända stenar. Då de är nedgrävda i sand behövs inte stenar för avgränsning av eldytan varför de trots frånvaro av stenar ändå bör kunna ses som härdar. Fyllningen bestod av kraftigt sotpåverkad sand och kol.

Anläggning 8 har tolkats som ett kulturlager, dock skulle det kunna vara en härd av liknande typ som störts av odlingsaktiviteter.

Fynden bestod mest av avslagmaterial i flinta. Bland materialet förekommer en del spån samt en spånkärna och en skrapa. Även kvarts och kvartsit fanns representerat bland materialet om än i ringa mängd, *se bilaga 1*.

Datering

Den naturvetenskapliga dateringen visar att platsen använts under perioden yngre bronsålder - äldre järnålder, 810 – 410 f.kr. Dateringen avser kol från anläggning 1 vilken möjligen intar en speciell funktion på platsen. Materialet i kolprovet bestod av ask, varför en hög egenålder inte kan uteslutas.

Fynden talar för att platsen använts också under stenålder. Framförallt är det förekomsten av spånkärna och spån som kan ge en antydning till datering. Då nästan inget av materialet är svallat bör boplatsens högre liggande delar inte ha varit utsatta för transgression. Allt sammantaget kan, under dessa förutsättningar, människor även ha brukat platsen så tidigt som för ca 7000 år sedan.

Funktion

Resultaten visar att boplatsen har en stor spridning, såväl i rum som tid. Dess funktion kan säkert ha växlat genom åren. Under stenålder har platsen haft ett skyddat läge i skärgården. Troligen har platsen

varit en aktivitetsyta för människor som fångat havslevande djur. Denna funktion kan ha varit giltig även under järnålder, då har dock havsanknytning inte varit lika direkt, men läget kan än idag beskrivas som strandnära.

Anläggning I, vilken har daterats till järnålder, har en något ovanlig struktur. Det kan tyda på en specialfunktion. Att människorna har eldat med ask tyder på att de eftersträvat stark värme, även om träslagets eventuella mytiska aspekter också kan ha haft betydelse. Stenarna i anläggningen är typiska för stenar som upphettats starkt en eller ett fåtal gånger. Med tanke på närheten till gravanläggningarna, av rösetyp, är tanken på ett likbål inte alltför främmande.

Då enbart en mindre del av boplatsytan har varit föremål för förundersökning kan dock inte heller uteslutas att denna, och eventuellt även andra anläggningar, är delar av en fast bosättning under järnålder. De många gravanläggningarna på bergen runt boplatsen antyder det sistnämnda.

Slutsatser

Fornlämningen har uppvisat material från stenålder fram till järnålder. Även om det finns ett tydligt inslag av stenåldersflinta på platsen bör resultaten av de undersökningar som gjorts inom området leda till att platsens brons- järnålderskaraktär betonas i framtiden.

Åtgärdsförslag

De inom ramen för förundersökningen berörda områdena bör betraktas som slutundersökta i och med undersökningens avslutande. Det område som rapporteras här samt området för schaktningskontroll, undersökt 1997, har bara omfattat mindre delar av boplatsen. Resultaten har visat på att boplatsen innehåller material från såväl sten- som järnålder. Vid eventuellt kommande exploateringar inom boplatsen, eller dess närområde, bör särskilt beaktas förekomsten av brons- järnåldersbosättning. Då dessa är mer svårupptäckta vid besiktning kan denna ha en något annorlunda utsträckning än den registrerade stenåldersbosättningen.

Vidare visar undersökningen att anläggning 9, vilken är belägen i slänten vid övergången till ett flackare parti, var den enda oskadade anläggning. Detta torde innebära att möjligheten att finna mer ostörda strukturer ökar inom detta område, då det skyddats av jorderosionen.

Uddevalla 2001-12-14

Stig Swedberg
Antivarie/Arkeolog

Källor

Lindqvist, Olle

Rapport över undersökning av fornlämnningarna Skredsvik socken nr 50 och 52. Uddevalla 1966.

Ortman, Oscar

Antikvarisk kontroll, Hälleback 1:7, del av RAÄ 272. BM Rapport 1997:26. Uddevalla 1997.

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst. Dnr:	220-6528-2000
BM dnr:	25/00K
BM pnr:	752
Fastighet:	Hällebäck 1:70
Socken:	Skredsvik
Kommun:	Uddevalla
Län:	Västra Götaland
Fomlämning nr:	272
Ek.karta:	8150
Belägenhet:	x6477,12 y1253,40
Höjd över havet:	35-40 meter
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon V
Höjdsystem:	RT 90
Uppdragsgivare:	Margaretha Stenmark
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Fältansvarig:	Stig Swedberg
Projektansvarig:	Stig Swedberg
Fältpersonal:	Stig Swedberg
Fältarbetstid:	1 dv
Maskintid:	1 dv
Undersökt yta:	500 m ²
Redigering och layout:	Stig Swedberg
Fynd:	UM 28917

Fynd och provtabell UM 28917

fynd nr	schakt nr	djup meter	material	antal	vikt gram	typ	kommentar	anl. typ / fyndomständighet	id
1	1	0,1	flinta	1	29,8	Kärna	Spånkärna		1A
2	1	0,2	flinta	1	1,4	Avslag			2B
3	1	0,2	flinta	4	11	Övrigt slagen			2C
4	1	0,2	flinta	2	1,7	Avslag		Koncentration 2 m från schaktets västra kant	8A
5	1	0,2	flinta	1	0,6	Avslag		Koncentration 2 m från schaktets västra kant	8B
6	1	0,2	flinta	1	0,6	Spån	Del av	Koncentration 3 m från schaktets västra kant	10A
7	1	0,2	flinta	1	2,2	Avslag		Koncentration 3 m från schaktets västra kant	10B
8	1	0,2	flinta	2	10,1	Övrigt slagen		Koncentration 3 m från schaktets västra kant	10C
9	1	0,2	flinta	1	9,5	Övrigt slagen		Koncentration 6 m från schaktets västra kant	14B
10	1	0,2	flinta	3	14,6	Avslag		Koncentration 6 m från schaktets västra kant	14C
11	1	0,2	flinta	2	8,6	Avslag		Koncentration 19 m från schaktets västra kant	15A
12	1	0,2	flinta	1	2,4	Övrigt slagen		Koncentration 19 m från schaktets västra kant	15B
13	1	0,2	flinta	1	15,4	Avslag	Rensningsavslag	Koncentration 1 m från schaktets västra kant	19A
14	1	0,2	kvarts	1	2,3	Avslag		Koncentration 6 m från schaktets västra kant	14A
15	1	0,2	kvarts	1	18,2	Avslag		Koncentration 2 m från schaktets västra kant	8C
16	1	0,2	kvartsit	1	28,9	Övrigt slagen			2A
17	1	0,3	flinta	1	12,4	Avslag		Koncentration 24 m från schaktets västra kant	13A
18	1	0,3	flinta	1	0,3	Avslag		Koncentration 6 m från schaktets västra kant	18B
19	1	0,45	flinta	1	14,3	Avslag	Sydväst om A1	I sandlager mot botten	21A

Fynd och provtabell UM 28917

fynd nr	schakt nr	djup meter	material	antal	vikt gram	typ	kommentar	anl. typ / lyndomständighet	id
20	1	0,4	kol	1	9,7	Prov	Ur anläggning 1, daterad till: T-14771 : 2540±70BP 95.4% confidence 810BC - 410BC	Eldstad	5B
21	1	0,25	kol	1	17,6	Prov	Ur anläggning 1	Eldstad	5A
22	1		flinta	7	33,3	Avslag	Ur anläggning 1	Eldstad	5C
23	1		flinta	1	3,1	Avslag	Ur anläggning 1, svallad	Eldstad	5D
24	2	0,2	flinta	7	42,4	Avslag			3B
25	2	0,2	flinta	2	7,9	Avslag	Rensningsavslag		3C
26	2	0,2	flinta	1	6,3	Övrigt slagen			3D
27	2	0,3	flinta	6	12,6	Avslag			3E
28	2	0,3	flinta	1	2,6	Spån			3G
29	2	0,3	kvartsit	1	9,1	Spån			3F
30	2	0,35	flinta	1	33,3	Redskap	Avslag med retusch, troligen		3A
31	2		flinta	5	0,8	Splitter	Ur anläggning 3	Eldstad	16A
32	2		flinta	7	63,2	Avslag	Ur anläggning 3, ett retuscherat	Eldstad	16B
33	2		flinta	1	56,5	Övrigt slagen	Ur anläggning 4	Eldstad	20A
34	2		flinta	2	3,6	Avslag	Ur anläggning 4	Eldstad	20B
35	2		flinta	1	0,2	Avslag	Ur anläggning 4, svallad	Eldstad	20C
36	2	0,3	kol	1	3,6	Prov	Ur anläggning 3	Eldstad	3H
37	3	0,25	flinta	2	26,7	Avslag			4A
38	3	0,25	flinta	1	3,8	Avslag	Bränt		4B
39	3	0,25	flinta	1	2,2	Spån	Med retusch		4C
40	3	0,25	flinta	5	28,7	Avslag			6A
41	3	0,25	flinta	1	0,6	Avslag	Svallad		6B
42	3	0,25	flinta	1	43,6	Kärna	En plattform		6C
43	3	0,25	flinta	1	40,3	Övrigt slagen			6D
44	3	0,3	flinta	1	28,6	Övrigt slagen			7A
45	3	0,3	flinta	1	5,3	Avslag			7B
46	3	0,4	flinta	2	4,2	Avslag		Koncentration 5 m från schaktets västra kant	11A
47	3	0,4	flinta	2	3,4	Övrigt slagen		Koncentration 5 m från schaktets västra kant	11B
48	5	0	flinta	1	7,8	Övrigt slagen		Koncentration 4 m från schaktets västra kant	17B

Bilaga 2

Anläggningar

anl nr	henvist	längd m	bredd m	höjd/ djup m	djup under mark	typ	beskrivning	ritning nr
1	Schakt 1	2,5	2	0,18	0,25	Eldstad	Anläggningen bestod av tätt packade skärviga och skörbrända stenar. Längs hela botten och runt kanterna ett ca 0,10 tjockt sot o kollager. De största stenarna var 0,10 x 0,30 m stora. Markant mycket flinta fanns i direkt anslutning till anläggningen, dock ej mellan eller under stenarna. 15 meter från schaktets västra del	1
2	Schakt 1	0,5	0,35	0,14	0,25	Eldstad	Anläggningen hade inga skärvstenar eller stenar i fyllningen men sot o kol. Kanske snarare en grop. 8 meter från schaktets västra del.	1
3	Schakt 2	0,9	0,8	0,1	0,25	Eldstad	Inte heller denna anläggning innehöll stenar, dock markant mer kol. Dessutom innehöll fyllningen smågrus och mycket flinta. Möjligen kan även denna karakteriseras som grop. 2,5 meter från	1
4	Schakt 2	0,6	0,3	0,05	0,25	Eldstad	Innehöll ett par kraftigt elpåverkade skärvstenar samt en del bränd flinta. Fyllning i övrigt av sotpåverkad sand. 0,5 meter från schaktets västra kant.	1
5	Schakt 1	0,9	0,8	0,08	0,25	Kulturlager	Bestod av gråflammig sand, troligen sotpåverkad. 11 meter från schaktets västra	nej
6	Schakt 3	1	1	0,03	0,2	Kulturlager	Bestod av gråflammig sand, troligen sotpåverkad. 2 meter från schaktets västra	nej
7	Schakt 3	1	0,6	0,08	0,2	Kulturlager	Bestod av gråflammig sand, troligen sotpåverkad. 4 meter från schaktets västra	nej
8	Schakt 3	0,4	0,35	0,1	0,2	Kulturlager	Bestod av gråflammig sand med enstaka kolbitar samt ett tiotal små skärvstenar. Möjligen en härd. 7 meter från schaktets västra del	nej
9	Schakt 5	0,8	0,8	0,2	0,2	Grop	Bestod av gråflammig sand med kolbitar. 9 meter från schaktets västra del.	nej

Schakt

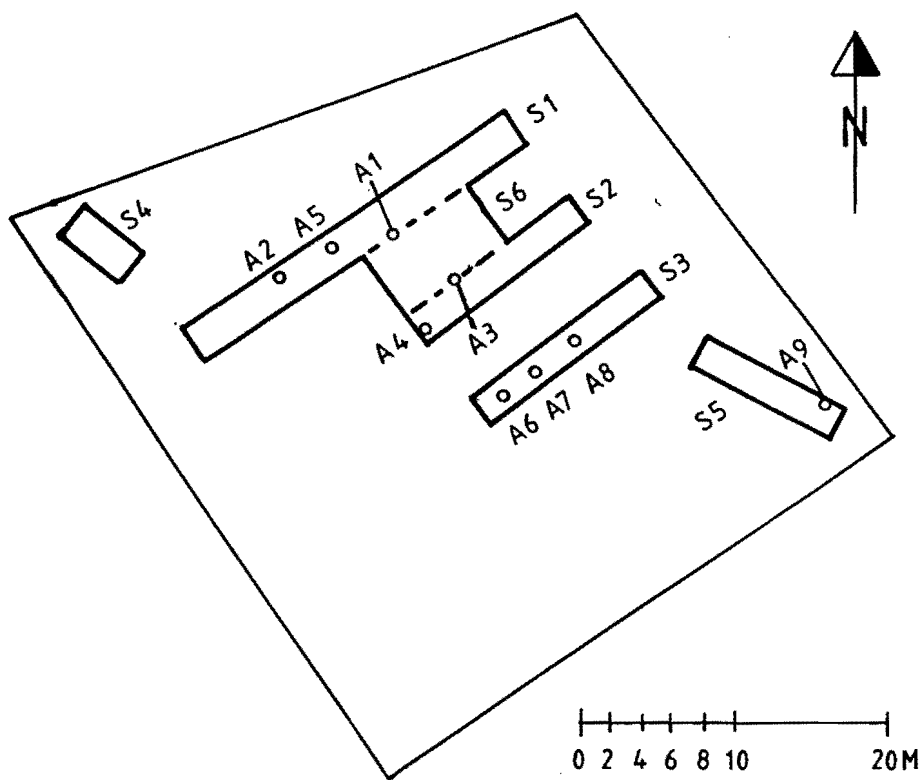
Schakt	djup m	längd m	markslag	jordart	lagerbeskrivning	kommenter	anläggning	fynd*
1	0,6	25	åker	sand/silt	Matjord 0,25 m Rödbrun sand 0-0,20 m Silt till botten	0-8 meter från väst kom silt direkt under matjorden. Vid 8 m fanns en svallgrusbädd och därefter tilltog sandlagret.	Eldstad (a1) Eldstad (a2) samt Kulturlager (a5)	Flinta, framförallt i matjorden.
2	0,5	14	åker	sand/silt	Matjord 0,20 m Rödbrun sand 0,25 m Silt till botten		Eldstad (a3) Kulturlager (a4)	Flinta, i anläggningar.
3	0,3	14	åker	sand/silt	Matjord 0,20 m Rödbrun sand till botten		Kulturlager (a 6-8)	Flinta i mörkfärgningarna
4	0,5	5	åker	sand/silt	Matjord 0,30 m Rödbrun gr sand 0,15 m Silt till botten			
5	0,5	10	åker	sand/silt	Matjord 0,20 m Rödbrun sand 0-0,30 m Silt till botten	0-6 meter från norr kom silt direkt under matjorden.	Grop (a9)	Flinta i sand och anläggning
6	0,3	5	åker	sand/silt	Matjord 0,25 m Rödbrun sand till botten	Schaktet utgjorde en avbanning av ytan mellan schakt 1 och 2 för att frilägga anläggning 1 respektive	(a1 och a3)	Flinta i anläggningar
	Totalt	73						*Enbart i schakt 1 samlades flintan i matjorden in.

Plan- och profilritningar

Undersökningsområdet. Begränsningen utgörs av fastighetsgräns för Hälleback 1:70.

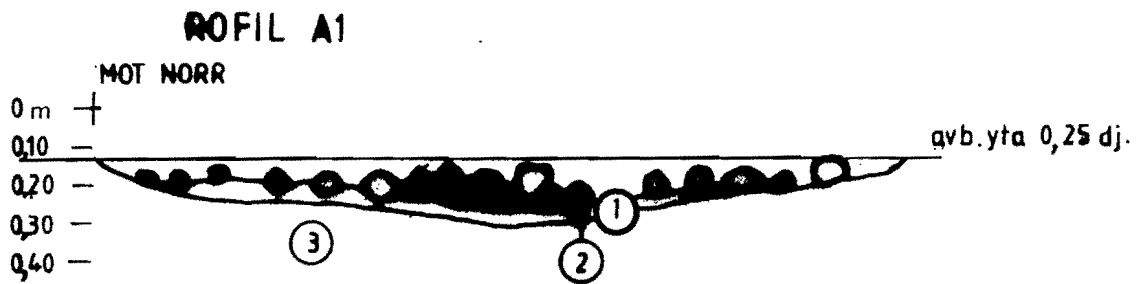
Observera att anläggningarna är schematsikt markerade och deras storleksförhållande går inte att utläsa av illustrationen, se bilaga 2.

SCHAKTPLAN MED ANLÄGGNINGAR

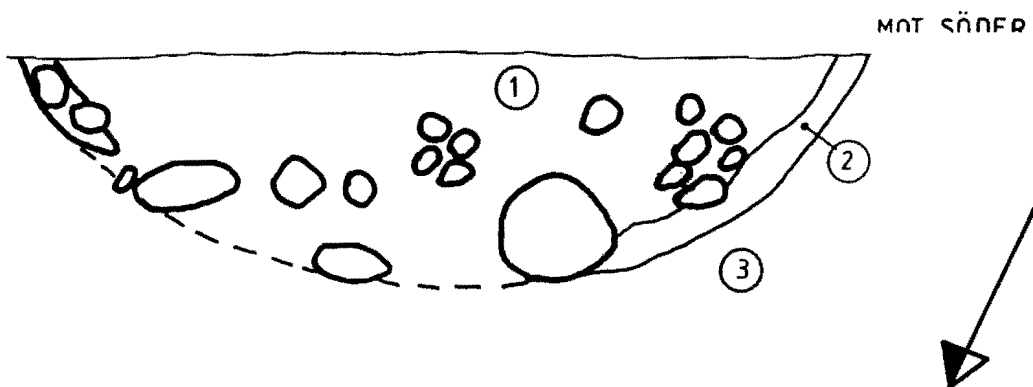
Lagerbeskrivning:

- 1 Sandig humus, grå, med kol.
- 2 Sot och kol
- 3 Sand, rödbrun

S1 KOKGRÖP A1

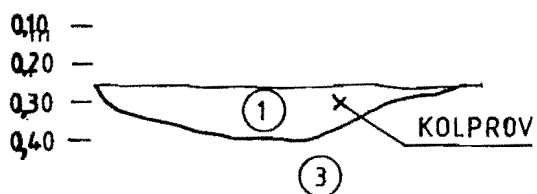
PLANRITNING 0,25 M DJUPT

S2 HÄRD A3

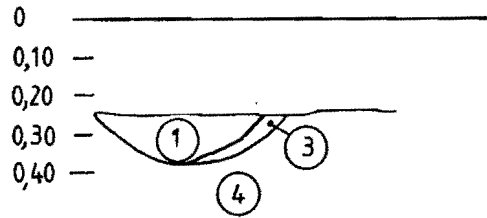
MOT NORR

0 — Profil mot norr, 2,40 meter från schaktets i västra kant.

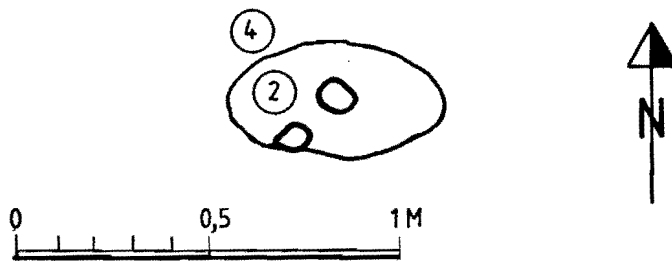
PROFIL A2

Schakt 1, mot norr

PLAN A4

Schakt 2, 0,5 meter från schaktets västra kant

- ① GRÅ SANDIG HUMUS M. KOL
- ② SOT O. KOL
- ③ RÖD BRUN SAND
- ④ BRUN SAND

Vedlab rapport 003 I

2000-05-26

Rapport över vedartsanalyser på material från Bohuslän, Skredviks sn Hällebäck.**Beställare:** Stig Swedberg/Bohusläns Museum

Provet från Hällebäck kommer från bottenlagret på en kokgrop belägen på en boplats, preliminärt daterad till Neolitikum – Bronsålder

Analysresultat

Anl. Övrigt	Plats	Kontext	Prov- Mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.
I	Hälleb.	Kokgrop	8.1g 4.2g 30 bitar	30 bitar Ask		Mycket tätvuxen

Erik Danielsson/VEDLAB

Tabell över de vid analyserna framkomna trädslagen och deras egenskaper.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning
Ask	Fraxinus excelsior	250 år	Näringsrik jord, solig växtplats.	Hård, elastisk och seg. Hjulaxlar, redskap. Viktigt för lövtäckt. Yggdrasil var en ask. Mycket folktrösknutet till asken.

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Kalibreringsresultat av kolprov

References - Atmospheric data from Stuiver et al. Radiocarbon 40 1041-1083 (1998); OxCal v3.3 Bronk Ramsey (1999); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

T-14771 : 2540±70BP

68.2% confidence

800BC (16.0%) 750BC

710BC (52.2%) 520BC

95.4% confidence

810BC (87.9%) 480BC

470BC (7.5%) 410BC